

VII Krakowsko-Wrocławskie Spotkanie Naukowe
Administratywistów

Wolność

w prawie
administracyjnym

redakcja naukowa
Jan Zimmermann

VII Krakowsko-Wrocławskie Spotkanie Naukowe
Administratywistów

Wolność

w prawie administracyjnym

redakcja naukowa
Jan Zimmermann

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Recenzent
Dr hab. prof. UJK Piotr Ruczkowski

Redaktor prowadzący
Joanna Maż

Opracowanie redakcyjne
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Łamanie
Andytex

.....
: Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących :
: im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej :
: w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. :
: A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty. :
:

 SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ :
Więcej na www.legalnakultura.pl :
POLSKA IZBA KSIĄŻKI :
.....

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN 978-83-8107-419-3

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów 9

Przedmowa 13

Część pierwsza Wolność

Rozdział pierwszy Zagadnienia ogólne

Jerzy Supernat

Wolność a wartości, prawa i zasady 21

Justyna Przedańska

**Równość w wolności – między komunitaryzmem
a liberalizmem** 31

Mariusz Kotulski

Wolność w aspekcie publicznoprawnym 55

Iwona Niżnik-Dobosz

Wolność wobec administracyjnoprawnej metody regulacji ... 73

Łukasz Prus

**Zakres wolności wyboru między aktami delegowanymi
i wykonawczymi Unii Europejskiej** 81

Rozdział drugi Wolność jednostki

Mariusz Krawczyk

Istota władztwa administracyjnego a obszar wolności jednostki 97

Dorota Dąbek

Koncepcja odpowiedzialności administracyjnej a wolność jednostki 121

Paweł Czop

Sankcja administracyjna a wolność jednostki 135

Dominika Cendrowicz

Wolność jednostki na przykładzie sytuacji prawnej pensjonariusza domu pomocy społecznej 149

Rozdział trzeci Wolność a administracja publiczna

Mariusz Oleś

Fakultatywność działania organu administracji publicznej – wolność wyboru czy prawny obowiązek? 169

Piotr Lisowski

Autonomiczne konotacje samorządowego prawa miejscowego – kilka refleksji na temat wolności w stanowieniu prawa 191

Jerzy Korczak

Wolność czy samodzielność organu jednostki samorządu terytorialnego? 215

Jakub Mrozek

Wolność w prawie administracyjnym na przykładzie dyskrejonalnej władzy wojewody w zakresie tworzenia delegatur urzędów wojewódzkich 237

Bartosz Gołębiowski

Wolność Ministra Zdrowia w ustalaniu wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego, wyrobów medycznych w kontekście Programu 75 plus 251

Karol Kalinka

Wolność jako pojęcie warunkujące niektóre współczesne relacje grup nacisku z administracją publiczną	263
---	------------

**Część druga
wolności i prawa wolnościowe**

**Rozdział czwarty
Wolność gospodarcza**

Łukasz Folak

Zasada proporcjonalności w ograniczaniu wolności działalności gospodarczej przez regulacje administracyjnoprawne	289
---	------------

Arkadiusz Łukaszów

Swoboda konstruowania treści umów o przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej przez organy administracji publicznej	317
---	------------

**Rozdział piąty
Wolność kontraktowa**

Aleksandra Puczko

Wolność kontraktowa w prawie administracyjnym	337
--	------------

Paweł Król

Wolność kontraktowa w stosunkach z administracją publiczną a władztwo kontraktowe organów administracyjnych i jego kontrola	371
--	------------

**Rozdział szósty
Wolność budowlana**

Maciej Błażewski

Płaszczyzny wolności budowlanej	393
--	------------

Joanna Człowiekowska

Wolność zabudowy a definicja samowoli budowlanej	405
---	------------

Rozdział siódmy

Inne wolności i prawa wolnościowe

Maciej Hadel

Konstytucyjna wolność poruszania się oraz wyboru miejsca zamieszkania a obowiązek meldunkowy 415

Małgorzata Kozłowska

Wybór oraz zmiana imienia i nazwiska. Wolność czy prawo? 429

Agnieszka Jędrzcak

Wolność sumienia i religii w prawie administracyjnym 447

Jakub Zabłocki

Ograniczenia wolności zgromadzeń spontanicznych na przykładzie Szczytu Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w RP z 2016 r. 473

Renata Raszevska-Skałeczka

Administracyjnoprawne aspekty wolności „edukacji domowej” w ustawodawstwie polskim 487

Piotr Dobosz

Dylematy sposobu definiowania pojęć ustawowych determinujących zakres stosowania konstytucyjnych wolności korzystania z dóbr kultury i dostępu do dóbr kultury 525

Piotr Schmidt

Park kulturowy a wolności obywatelskie 547

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 89, poz. 483 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 23 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2064)
- p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2016 r. poz. 718 ze zm.)
- pr. bud. – ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.)
- pr. farm. – ustawa z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2016 r. poz. 2142 ze zm.)
- p.u.s.a. – ustawa z 25.07.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1066 ze zm.)
- p.z.p. – ustawa z 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2164 ze zm.)

TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 3 202 z 2016 r., s. 47)
u. bibl.	– ustawa z 27.06.1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.)
u. cudz.	– ustawa z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2016 r. poz. 1990 ze zm.)
u.e.l.	– ustawa z 24.09.2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. z 2017 r. poz. 657)
u.g.n.	– ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2016 r. poz. 2147 ze zm.)
u.o.z.p.	– ustawa z 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 882)
u.p.p.p.	– ustawa z 19.12.2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 696 ze zm.)
u.p.społ.	– ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 930 ze zm.)
u.p.z.p.	– ustawa z 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2016 r. poz. 778 ze zm.)
u. ref.	– ustawa z 12.05.2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1536 ze zm.)
u.s.d.g.	– ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1829 ze zm.)
u.s.g.	– ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.)
u.s.p.	– ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 814 ze zm.)
u.s.w.	– ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2016 r. poz. 486 ze zm.)
u.ś.z.	– ustawa z 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1793 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy
EPS	– Europejski Przegląd Sądowy
KSP	– Krakowskie Studia Prawnicze
M.P.	– Monitor Polski
ONSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego

ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prz.Pr.Publ.	– Przegląd Prawa Publicznego
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Sam.Ter.	– Samorząd Terytorialny

Inne

ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
ICT	– Information and Communication Technologies
KRRiT	– Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
NSA	– Naczelny Sad Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (do dnia 1.12.2009 r. Europejski Trybunał Sprawiedliwości)
UE	– Unia Europejska

PRZEDMOWA

Wolność jest przede wszystkim pojęciem filozoficznym, jedną z podstawowych wartości życia człowieka, która w tysiącu wariantów i definicji oznacza niezależność od jakiegokolwiek przymusu i całkowitą swobodę wyboru postępowania. Wolność dzieli się zwykle na „wolność do...” (wolność pozytywną) i „wolność od...” (wolność negatywną). Druga z tych kategorii wydaje się wątpliwa, gdyż uwolnienie się od zależności nie jest wolnością w pełnym tego słowa znaczeniu. Już ten podstawowy, bardzo rozwinięty w literaturze filozoficznej podział pokazuje zróżnicowanie wolności. Trudno polemizować z takim dorobkiem myśli filozoficznej. Wydaje się jednak, że wolność jest jedna: człowiek jest po prostu wolny, a różnicowane mogą być tylko ograniczenia wolności, co dla rozważań o wolności na gruncie prawa ma podstawowe znaczenie.

Człowiek powinien być wolny, ale człowiek wymyślił państwo i tym samym ujął swoją wolność w pewne sformalizowane ramy. Państwo z kolei, ażeby działać, stworzyło prawo, które jest wyznacznikiem tego sformalizowania. Dlatego wolność wprawdzie nie należy do terminologii nauk prawnych, ale jako podstawowa wartość jest pojęciem aksjologii prawa. Prawo powinno być tworzone tak, by z jednej strony chronić wolność człowieka, a z drugiej strony ograniczać ją tylko w niezbędnym zakresie, potrzebnym dla funkcjonowania państwa i dla ochrony dobra ogółu.

W polskim prawie kategoria wolności i zasady jej dotyczące, pojawiają się w Konstytucji. Widoczne jest to najpierw w tytule rozdziału

II, brzmiącym: „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela”. Jest to ujęcie w liczbie mnogiej, oznaczające, że wolność jest podzielona na różne kategorie, nazywane prawami wolnościowymi. Jednak dwa początkowe artykuły tego rozdziału pozwalają na zbudowanie pewnej ogólnej, konstytucyjnej definicji wolności. Wynika ona ze sformułowań: „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela” (art. 30 zd. pierwsze) i „Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje” (art. 31 ust. 2 zd. drugie). Konstytucja uznaje więc, że wolność człowieka istnieje niezależnie od prawa i że jest ona kategorią jednolitą.

Prawo zapewnia ochronę wolności, co wynika ze zdania drugiego cyt. art. 30: „Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”, oraz z art. 31 ust. 1: „Wolność człowieka podlega ochronie prawnej”. Obowiązek tej ochrony dotyczy wszystkich: „Każdy jest obowiązany szanować wolność i prawa innych” (art. 31 ust. 2).

Z drugiej strony Konstytucja dopuszcza ograniczanie wolności przez prawo: „Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw” (art. 31 ust. 3). To dosyć pojemne sformułowanie, posługujące się kilkoma pojęciami nieostryimi, daje ustawodawcy dość dużą swobodę interpretacyjną, co może spowodować niebezpieczeństwo polegające na wprowadzaniu przepisów ograniczających wolności i prawa obywateli w celu zwiększenia zakresu kompetencji organów władzy bądź w celu osiągnięcia doraźnych celów politycznych lub gospodarczych. Jednym z motywów takiego działania może być też błędne przekonanie prawodawcy o tym, że przyjęta przez niego hierarchia wartości jest jedyna, najlepsza i niepowtarzalna. W ten sposób można osiągnąć szkodliwy cel uboczny w postaci rozszerzenia pola dla postaw konformistycznych w społeczeństwie.

Niebezpieczeństwo ograniczania praw obywateli powinno być eliminowane przez działanie Trybunału Konstytucyjnego. Jego kontrola jest sprawowana zgodnie z zasadą wyższości Konstytucji nad innymi aktami prawnymi, sprawowana właśnie na podstawie Konstytucji i zgodnie z zasadą bezpośredniego stosowania przepisów Konstytucji. Trybunał, który powinien składać się z najwybitniejszych prawników, powinien być całkowicie obiektywny, całkowicie wolny od nacisków politycznych, jest najlepszą gwarancją zachowania wolności – bezcennego dobra obywatelskiego.

Kategoria wolności ma oczywiście znaczenie dla całego prawa. Jest ono jednak szczególnie widoczne w dyscyplinach należących do prawa publicznego, w tym w ramach prawa administracyjnego. Tutaj bowiem pojawiają się i muszą się pojawiać normy rozwijające konstytucyjne prawa wolnościowe, a także normy ingerujące w sposób ostry w różne kategorie wolności, zwłaszcza ze względu na interes publiczny (dobro wspólne), które administracja publiczna jest zobowiązana chronić. W zakresie prawa administracyjnego obydwa te aspekty związane z wolnością nieustannie się przeplatają. Ustawodawca administracyjny, a w ślad za nim organy stosujące prawo administracyjne powinny więc zawsze wyważać interesy stojące wobec siebie w konflikcie i szczególnie przy tym dbać o ochronę wolności obywatelskiej.

Te specjalne okoliczności, stawiające wolność wobec prawa administracyjnego w szczególnej pozycji, dały asumpt do szerszej refleksji naukowej na ten temat. Pojawił się pomysł poświęcenia tym zagadnieniom kolejnego, siódmego już Krakowsko-Wrocławskiego Spotkania Naukowego Administratywistów (Kraków 2016). Niniejszy tom zawiera referaty wygłoszone na tym Spotkaniu oraz inne opracowania dotyczące tematu wolności w prawie administracyjnym. Stanowią one pewną całość, dobrze wpisującą się w obecną rzeczywistość prawną. Wolność człowieka i wolność obywatela demokratycznego państwa prawa stanowią wartości najwyższej rangi i należy je chronić wszystkimi możliwymi siłami. Mam nadzieję, że i ta książka przyczyni się do realizacji tego celu.

Część pierwsza
WOLNOŚĆ

Rozdział pierwszy
ZAGADNIENIA OGÓLNE

Jerzy Supernat

WOLNOŚĆ A WARTOŚCI, PRAWA I ZASADY

Wolność w prawie administracyjnym¹, będąca przedmiotem siódmego krakowsko-wrocławskiego spotkania administratywistów, należy od zawsze do najważniejszych wartości dla człowieka i społeczeństw². Przy czym dana wartość, w tym także wolność, może być rozumiana na wiele sposobów, co *nota bene* powoduje, że wartości, w pewien sposób rozumiane, nie nadają się do obiektywnego zdefiniowania i trudno zatem o ich konwergencję (trudno o ustalenie tego, czy dana wartość istnieje)³. Jednocześnie istnieje wiele sposobów, w jaki prawo, w tym prawo administracyjne, wyraża daną wartość⁴. Konstatacje te

¹ Wolność w prawie administracyjnym można rozumieć co najmniej trojako: jako wolność w przepisach prawa administracyjnego, wolność w doktrynie prawa administracyjnego oraz wolność w praktyce stosowania prawa administracyjnego.

² Szeroko na temat aksjologii prawa administracyjnego zob. J. Zimmermann, *Aksjomaty prawa administracyjnego*, Warszawa 2013, s. 73 i n.

³ Możliwy jest oczywiście pogląd, że wartości mają jednak jądro, któremu można przypisać obiektywne znaczenie. W konsekwencji można argumentować na rzecz istnienia fundamentalnego konfliktu między wartościami liberalnymi, a w szczególności między wolnością i równością, wskazując, że totalna wolność dla mocnych i utalentowanych jest nie do pogodzenia z prawem do godnej egzystencji słabych i mniej utalentowanych.

⁴ W ogólnym przypadku wartości mogą mieć swój początek poza prawem stanowionym (być może najlepszym przykładem jest tutaj brytyjskie założenie wolności – *presumption of liberty*), chociaż trudno sobie wyobrazić ich wspieranie i egzekwowanie bez zgodności z tym prawem. Założenie osobistej wolności (*personal liberty*) jest głęboko zakorzenione w kulturze konstytucyjnej Zjednoczonego Królestwa, znajdując wyraz w licznych dyskusjach, zwłaszcza w Parlamencie,

zachęcają do porównawczego badania wolności jako wartości, a także jako prawa (uprawnienia) i zasady⁵. Porównawczo można rzecz jasna poszukiwać podobieństw⁶, ale także różnic w rozwiązaniach prawnych. W tym drugim przypadku politycznych i etycznych przesłanek i podstaw poszczególnych systemów prawnych.

W najogólniejszym ujęciu wolność może być rozumiana z jednej strony raczej jako wolność od kontroli i ograniczeń ze strony państwa (takie negatywne rozumienie wolności jest charakterystyczne przede wszystkim dla Stanów Zjednoczonych Ameryki, ale także na przykład dla Australii) niż wolność robienia pewnych rzeczy (*individual freedom as negative liberty*), a z drugiej strony jako wartość, którą gwarantuje państwo i które zatem ma rozliczne pozytywne obowiązki, przez równe poddanie wszystkich obywateli (miesz-

w których nacisk na indywidualną wolność (*individual freedom*) i indywidualną autonomię (*individual autonomy*) jest stale powracającym tematem. Rzecz jasna, dzisiaj status wolności jako podstawowej wartości konstytucyjnej należy widzieć w kontekście olbrzymiej ekspansji państwa, które ograniczyło zakres osobistej wolności w znaczeniu niczym nieograniczonej wolności indywidualnej od ingerencji państwa. Z drugiej strony bardziej aktywna rola państwa (i znacznie szersza podstawa prawna dla jego działania) mogą być postrzegane jako służące wzmocnieniu materialnej wolności przez wprowadzane regulacje, takie jak na przykład przepisy antydyskryminacyjne. Realne osłabienie założenia wolności nie zmienia jednak faktu, że wolność pozostaje wartością o fundamentalnym znaczeniu w systemie konstytucyjnym Zjednoczonego Królestwa: ogranicza ona korzystanie z władzy państwowej przez konieczność posiadania dla ingerencji w obszar wolności indywidualnej jednoznacznej podstawy prawnej. To jednak, kto może przyznać taką podstawę prawną i zatem autoryzować ingerencję w wolność osobistą w imię dobra wspólnego lub ochrony wolności innych zależy już od innej podstawowej wartości, a mianowicie od rządów przedstawicielskich i zwierzchnictwa Parlamentu. Godzeniu wartości wolności z wartością rządów przedstawicielskich i zwierzchnictwa Parlamentu służą z kolei wartości rządów prawa (*the rule of law*).

⁵ O znaczeniu badań porównawczych w nauce prawa administracyjnego oraz osiągnięciach wrocławskich w tym zakresie piszą A. Błaś, J. Boć, A. Chełmoński, J. Jeżewski, K. Nowacki we *Wstępie do drugiego wydania* pracy F. Longchamps, *Współczesne kierunki w nauce prawa administracyjnego na Zachodzie Europy*, red. naukowa J. Boć, K. Nowacki, Wrocław 2001, s. V i n.

⁶ Dążąc finalnie do zidentyfikowania „kodeksu” globalnego, który przekracza krajowe granice i kulturowe różnice. Pamiętać jednak należy, że domniemane uniwersalne wartości i prawa mogą być *de facto* jedynie zachodnimi konstruktami narzuconymi państwom, których krajowe tradycje i systemy wartości są bardzo różne.

kańców) prawu (takie rozumienie wolności jest charakterystyczne między innymi dla Francji i Niemiec)⁷. Traktat o Unii Europejskiej, której jednym z celów jest niewątpliwie dystrybucja wartości między państwami członkowskim⁸ wskazuje w art. 2, że wolność (a także poszanowanie godności osoby ludzkiej, demokracja, równość, rządy prawa oraz poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości) jest wartością wspólną państwom członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn. Z kolei Powszechna Deklaracja Praw Człowieka stanowi w art. 1, że „wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem i powinni postępować wobec innych w duchu braterstwa”⁹. Ujęcie takie odzwierciedla odwieczne napięcie odnośnie do tego, czy posiadająca prawa jednostka, w tym prawo do wolności, powinna być konceptualizowana jako jednostka i tylko jednostka, czy też jako jednostka nierozzerwalnie powiązana ze społeczeństwem, do którego należy¹⁰. Zdanie drugie art. 1 Deklaracji jednoznacznie wskazuje na drugie rozumienie, co niewątpliwie jest trafne, jako że człowiek

⁷ Wolność w kontekście państwa ma zatem dwie twarze: negatywną i pozytywną. Ta druga jest często przywoływana w celu uzasadnienia poszerzenia (paternalistycznych i innych) działań regulacyjnych państwa. Można też analizować wolność w działaniach kierowniczych w administracji publicznej (w układach mikroadministracyjnym, makroadministracyjnym i pośrednim), jak to czyni W. Góralczyk, *Kierownictwo w prawie administracyjnym*, Warszawa 2016, s. 243 i n.

⁸ M.W. Bauer i J. Trondal zwięźle piszą: *the purpose of the EU system can be conceived of as the distribution of values within advanced organized societies*, zob. tychże, *The Administrative System of the European Union* [w:] *The Palgrave Handbook of the European Administrative System*, ed. by M.W. Bauer, J. Trondal, New York 2015, s. 19–20.

⁹ *Nota bene* historia opracowania Powszechnej Deklaracji Prawa Człowieka pokazuje trudność i złożoność międzykulturowego dialogu w kwestii fundamentalnych wartości i opartych na nich praw, zob. D. Davis, A. Richter, C. Saunders, *Introduction* [w:] *An Inquiry into the Existence of Global Values Through the Lens of Comparative Constitutional Law*, ed. by D. Davis, A. Richter, C. Saunders, Oxford 2015, s. 6 i n.

¹⁰ W konkretnym przypadku korzystanie z wolności indywidualnej może być ograniczone przez „wolność” (niepodległość) państwa. Jest tak na przykład w Iranie, zob. N. Ghanea, *Values in Iranian Constitutional Law* [w:] D. Davies, A. Richter, C. Saunders, *An Inquiry into the Existence of Global Values...*, s. 247 i n.

Publikacja przedstawia dorobek kolejnego, siódmego już, Krakowsko-Wrocławskiego Spotkania Naukowego Administratywistów, które odbyło się w Krakowie w czerwcu 2016 r. Wzięli w nim udział pracownicy naukowcy i doktoranci Instytutu Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Katedry Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Opracowania zebrane w książce prezentują zagadnienie wolności z wielu różnych perspektyw i stanowią całość pozwalającą dobrze się zorientować co do rangi pojęcia wolności w tej dziedzinie prawa: wolności rozumianej ogólnie i filozoficznie oraz różnych partykularnych wolności, wynikających z norm prawa administracyjnego.

Praca powstała w czasie, w którym zagadnienie honorowania wartości podstawowych w życiu społecznym jest niezwykle aktualne. Jest to również czas, w którym prawnicy, jak nigdy dotąd, powinni dbać o te wartości, a także o to, żeby nie były one podważane ani niszczone. W tym właśnie czasie nie trzeba podkreślać, że szeroko rozumiana wolność należy do najbardziej doniosłych spośród nich.

Książka przeznaczona jest dla pracowników naukowo-dydaktycznych, sędziów, adwokatów, radców prawnych oraz studentów prawa i administracji.

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.profinfo.pl

ISBN 978-83-8107-419-3

Cena 149 zł
(w tym 5% VAT)